

Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal (Tıbbi) Turizm Potansiyelinin ve Sürdürülebilirliğinin Kayseri Örneğinde Değerlendirilmesi*

Evaluation of medical tourism potential and sustainability in the scope of health tourism in the case of Kayseri

Ramazan Koca^a

Makale Bilgisi

Araştırma Makalesi

DOI:

10.33688/aucbd.1489792

Makale Geçmişi:

Geliş: 25.05.2024

Kabul: 12.09.2024

Anahtar Kelimeler:

Turizm

Sağlık turizmi

Medikal turizm

Kayseri

Öz

Sağlık turizmi içerisinde yer alan medikal (tıbbi) turizm günümüzde gerek kişisel bakım hizmetlerinin çeşitlenmesi gerekse farklı ve uygun tedavi seçeneklerinin artması nedeniyle küresel çapta gelişimi ve yaygınlığı hızla artan bir turizm türünü oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı Kayseri'nin medikal (tıbbi) turizm potansiyelinin ve sürdürülebilirliğinin ilgili paydaş görüşlerine göre değerlendirilmesine dayanmaktadır. Araştırma nitel araştırma yönteminde görüşme tekniğine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda alanda konuyla ilgili paydaşlardan oluşan 20 katılımcı ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler Nvivo 10 nitel veri analiz programı aracılığıyla kodlar oluşturulup analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda uygun tedavi imkânları, yeterli sağlık merkezleri ve alanında uzman hekimlerinin olması alanın medikal anlamda potansiyelini artırmaktadır. Bunun yanında teknolojiye dayalı tedavilerin gerçekleştirilmesi, hasta memnuniyeti, turizm etkinliklerinin tıbbi tedaviyle birleştirilip tur paketlerinin hazırlanmasının medikal turizmin sürdürülebilirliği üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca medikal turizmin gelişiminin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişim ile ilişkili olduğu ve birçok sektörün gelişimini etkilemesi bakımından sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Article Info

Research Article

DOI:

10.33688/aucbd.1489792

Article History:

Received: 25.05.2024

Accepted: 12.09.2024

Keywords:

Tourism

Health tourism

Medical tourism

Kayseri

Abstract

Medical tourism, which is included in health tourism, is a type of tourism that is rapidly increasing in its development and prevalence globally due to the diversification of personal care services and the increase in different and appropriate treatment options. The aim of the research is to evaluate the medical tourism potential and sustainability of Kayseri based on the views of relevant stakeholders. The research was conducted based on the interview technique in qualitative research method. In this context, face-to-face in-depth interviews were conducted with 20 stakeholders in the field. The interviews were coded and analyzed using Nvivo 10 qualitative data analysis software. As a result of the research, appropriate treatment opportunities, sufficient health centers and specialist physicians increase the medical potential of the area. In addition, it was concluded that the realization of technology-based treatments, patient satisfaction, combining tourism activities with medical treatment and preparing tour packages are effective on the sustainability of medical tourism. In addition, it is revealed that the development of medical tourism is related to economic, social and cultural development and its sustainability should be ensured as it affects the development of many sectors.

* Sorumlu Yazar/Corresponding Author: ramzankoca78@hotmail.com

^a Milli Eğitim Bakanlığı, Kilim Sosyal Bilimler Lisesi, Kayseri/Türkiye, <http://orcid.org/0000-0002-7667-5843>

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Today, technological advances in the field of health have led to the emergence of travel for treatment and prevention, and hence health tourism movements. In recent years, significant economic, social and political changes in health policy have encouraged the growth of health tourism. The international development of health services is driven by the movement of people, products, capital and ideas (Lunt et al, 2011: 9). Health tourism constitutes a tourism sector with high added value as it combines health and tourism. Both developed and developing countries make significant investments in the development of this sector and offer incentives and support to this field with strategic and national policies (Tengilimoğlu, 2021: 2). In 2010, the size of the economy resulting from health travels was 60 billion dollars, the annual mobility of 30 million people in the world is mentioned and the health tourism expenditures in the world are expressed as approximately 500 billion dollars, which shows the size of the commercial mobility in the sector (Bayram and Uzunlu Akkūlah, 2020: 3).

Health tourism is analyzed under four headings: medical tourism, wellness and SPA tourism, thermal tourism, advanced age and disability tourism according to the type of treatment, resources used, needs and expectations of health tourists in the target market (Şahin and Tuzlukaya, 2017). In health tourism, medical tourism is generally medical travel to receive treatment abroad. It mostly moves from high-income countries to developing countries (Crooks et al., 2010; Reed, 2008). After the 1990s, medical tourism has made rapid progress globally in the field of therapy and especially cosmetic surgery. Technological developments especially in the field of health, increasing access to health care and the importance of body care have been effective in this development. In addition, going to overseas countries for medical treatment and providing vacation opportunities at the same time accelerated the development of medical tourism (Connell, 2006:1093-1100; Connell, 2011; Prajapati, 2012: 91). Medical tourism has gained a global dimension today. As a matter of fact, this type of tourism is also referred to as international travel to receive certain treatment methods. This tourism activity includes various medical treatments such as open heart surgeries, eye defect correction surgeries, plastic-aesthetic surgeries, organ transplant surgeries, all kinds of cancer and dental treatments (Kiremit, 2008: 7). Turkey has a great potential for medical tourism thanks to its qualified workforce, rich natural, cultural and geothermal resources, geographical location, health centers with advanced infrastructure and low costs (Tontuş, 2022). In the distribution of patients coming to Turkey for treatment according to clinics, eye diseases come first, followed by orthopedics and traumatology, internal medicine, otolaryngology, gynecology, general surgery, dental and maxillofacial surgery clinics (Kaya et al., 2013: 42).

Studies on medical tourism in many countries emphasize the importance of medical tourism and countries that take this into account increase their share on a global scale. On the other hand, there are very few scientific studies on the subject in Turkey (Şahbaz et al., 2012: 281). Therefore, Turkey, which is trying to increase its share in medical tourism, needs to proceed with a strong planning. In this process, the medical equipment of tourism destinations should be evaluated and their integration with the existing tourism infrastructure should be studied. By revealing the strengths and weaknesses

of destinations in terms of medical tourism with opportunities and threats on an international scale, the foundations of a sustainable tourism should be laid (Kurar and Baltacı, 2021: 179). In this context, the main motivation of the research is based on revealing the factors that are effective in the development of Kayseri in terms of medical tourism, its potential and sustainability status. In this context, the aim of the research is based on the evaluation of dimensions such as the sustainability of medical tourism, medical tourism mobility and potential in the area in line with the views of different stakeholders.

2. Methodology

The aim of the study is to evaluate the current situation, potential and sustainability of medical tourism in Kayseri from the perspective of different stakeholders in the relevant field. For this purpose, the study was conducted with a phenomenological design based on qualitative research method. This method is based on evaluating the events from the perspective of the participants in revealing the social process (Yıldırım and Şimşek, 2011: 40). In this context, data were collected through semi-structured interviews to evaluate the potential and sustainability of medical tourism in Kayseri from the perspective of the relevant stakeholders.

The study group consists of healthcare professionals working in public and private hospitals in Kayseri, members of the health tourism association, tourism and travel agencies, hotel operators and patients coming to Kayseri for treatment. Maximum diversity sampling, one of the purposive sampling methods, was used to select the stakeholders. In this sampling, it was aimed to reveal different dimensions of the subject by increasing the diversity of stakeholders (Yıldırım and Şimşek, 2011: 108). Interviews were obtained by face-to-face interview technique in order to explore the relevant situation in depth with a semi-structured interview form in order to reach the relevant situation completely. Interviews were conducted with 20 participants consisting of different stakeholders related to the subject.

The interviews were recorded with a voice recorder for detailed analysis and then transferred to a Word program. Content analysis was used to reach concepts and relationships in the collected data. In this type of analysis, the data are first conceptualized and then examined by creating themes (Yıldırım and Şimşek, 2011: 226). In the research, Word documents were first transferred to the Nvivo environment and then themes were determined. Codes and sub-codes were created by coding the themes. In order to increase the reliability of the codes created in the research, the views of the stakeholders were evaluated in a clear, understandable and detailed manner. Analyses such as the relationship between nodes, modeling and word frequency were removed from the themes created in the research. In addition, the theme content of the study was enriched by quoting from the interviews in the form of sentences or paragraphs with a descriptive approach to the themes identified.

3. Results and Discussion

The general results of the research, which was carried out based on the evaluation of medical tourism potential and sustainability in the case of Kayseri, concluded that there is a medical potential in the area. In addition, the availability of technology-based treatment opportunities and appropriate

treatment options, and its proximity to destinations such as Cappadocia, Kozaklı and Erciyes Mountain enable it to combine treatment and tourism activities and affect its sustainability.

It has been concluded that factors such as having technologically adequate health centers, convenient transportation facilities, affordable treatment costs and expert health professionals are determinant in the preference of the area as a medical tourism center. At the same time, these factors are important in terms of creating attractive elements in the medical tourism potential of the area. In a similar study on the subject, it is stated that high-tech devices, professionalism, accreditation, promotion and postoperative care and treatment opportunities are among the attractive factors in health tourism (Crooks et al., 2011: 730). Korkutan and Yıldız (2017) state that in the development of health tourism, promotion, marketing, government support, cooperation, employment of foreign language speaking personnel, specialized physicians and branded hospitals should be increased. In addition, it is emphasized that inadequate technology, medical expertise and health insurance opportunities are also effective in the orientation towards other countries within the scope of medical tourism (Shetty, 2010: 671).

It has been concluded that patients who come to the field for treatment purposes mostly come for dental, aesthetic and obesity surgery, rhinoplasty (nose surgery), breast prosthesis, orthopedics, stomach, laser eye and IVF treatments. However, it was also found that the treatment purposes of the patients in public and private hospitals differed according to the departments. While it was stated that hematology, gynecology and internal medicine departments were at the forefront in public hospitals, it was stated by the participants that aesthetic, dental and eye treatments were more preferred in private hospitals. Aesthetic treatments are at the forefront of patients' preference for private hospitals. As a matter of fact, it is seen that European patients mostly travel outside their countries for aesthetic surgeries and dental treatment within the scope of medical tourism. These treatments are followed by liposuction and infertility treatments (Adıgüzel, 2020: 34). Kuzkaya et al. (2023), on the other hand, attribute the reason for the concentration of private hospitals in areas such as aesthetics, dental and implant rather than medical treatments to the fact that treatment opportunities in these areas can be done with less investment. However, it should be noted that the development of public hospitals is important in the development of medical tourism in addition to private hospitals. As a matter of fact, it is stated that in order to sustain medical tourism, it is necessary to improve access to services, service delivery and quality in the public health system (Hazarika, 2009).

Regarding the evaluation of the area according to the medical tourism index, it is revealed that health costs and the quality of medical facilities and services are at the forefront in the preference of the area, followed by tourism attractions. This result differs from the ranking made by Üstün and Demir Uslu (2022). According to the study, health facility maintenance and services ranked first, tourism destinations ranked second, and health costs ranked third in terms of Turkey's preference for medical tourism. In this respect, price attractiveness, adequate health centers and services are effective in the medical preference of the area. Again, in a study supporting the issue, Akbolat and Deniz (2017) point out that price advantage is decisive among the reasons for the preference of medical tourists. In addition, in order to ensure the sustainability of medical tourism, it has been found that increasing tourism attractions and diversity and ensuring its continuity throughout the year, realizing direct flights

with many countries, ensuring patient satisfaction and service quality are effective in the development of medical tourism. In addition, it has been revealed that there is a relationship between the sustainability of medical tourism and economic, social and cultural development. It is necessary to ensure the sustainability of medical tourism in terms of contributing to the development of other sectors other than the health sector and creating an important foreign currency input and employment area.

1. Giriş

Sağlık turizmi hastalıkların tedavi edilmesi, sağlığın korunması ve geliştirilmesi amacıyla kişinin ikamet ettiği yerden başka bir yere seyahat etmesi ve gittiği yerde en az 24 saat kalarak sağlık ve turizm olanaklarından yararlanması olarak tanımlanabilmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2013). Günümüzde sağlık alanında teknolojik ilerlemelerin olması tedavi ve koruma amaçlı seyahatlerin ve dolayısıyla sağlık turizmi hareketlerinin oluşmasına neden olmaktadır. Son yıllarda sağlık politikasındaki önemli ekonomik, sosyal ve politik değişiklikler sağlık turizminin büyümesini teşvik etmektedir. Sağlık hizmetlerinin uluslararası gelişmesinde insanların, ürünlerin, sermayenin ve fikirlerin hareketi etkili olmaktadır (Lunt vd., 2011: 9).

Sağlık turizmi sağlık ve turizm alanlarını barındırması itibari ile katma değeri oldukça yüksek bir turizm sektörünü oluşturmaktadır. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler bu sektörün gelişimine önemli yatırımlar yapmakla birlikte stratejik ve ulusal düzeyde politikalarla bu alana teşvikler sunmakta ve desteklemektedirler (Tengilimoğlu, 2021: 2). Dünyada son yıllarda sağlık turizmi cazibesini artırmaktadır. Birçok kişi, kendi ülkelerinden başka ülkelere sağlık hizmetlerinden yararlanmak amacıyla ziyaret gerçekleştirmektedir. 2010 yılında sağlık seyahatleri sonucu ortaya çıkan ekonominin boyutunun 60 milyar dolar olması, dünyada yıllık 30 milyon insan hareketliliğinden söz edilmesi ve dünyadaki sağlık turizmi harcamalarının ise yaklaşık 500 milyar dolar ile ifade edilmesi sektörde ticari hareketliliğin büyüklüğünü göstermektedir (Bayram ve Uzunlu Akkühah, 2020: 3).

Sağlık turizmi, hedef pazarda bulunan sağlık turistlerinin tedavi şekli, kullanılan kaynaklar, ihtiyaç ve beklentilerine göre medikal turizm, wellness ve SPA turizmi, termal turizm, ileri yaş ve engelli turizmi olmak üzere dört başlıkta incelenmektedir (Şahin ve Tuzlukaya, 2017). Sağlık turizminde medikal turizm genellikle yurt dışında tedavi olmak için yapılan tıbbi seyahatlerdir. Çoğunlukla yüksek gelirli ülkelere gitmek isteyen ülkelere doğru bir hareketlilik göstermektedir (Crooks vd., 2010; Reed, 2008). Medikal turizmle ilgili pek çok ülkede yapılan çalışmalar medikal turizmin önemi üzerinde durmakta ve bunu dikkate alan ülkeler küresel çapta paylarını artırmaktadır. Buna karşılık Türkiye’de konu hakkında yapılan bilimsel çalışmalar ise oldukça azdır (Şahbaz vd., 2012: 281). Bu nedenle, medikal turizmde payını artırmaya çalışan Türkiye’nin, güçlü bir planlama ile ilerlemesi gerekmektedir. Bu süreçte turizm destinasyonlarının tıbbi donanımları değerlendirilmeli ve var olan turizm altyapısıyla entegrasyonu üzerine çalışılmalıdır. Destinasyonların uluslararası ölçekteki fırsat ve tehditler ile medikal turizm açısından güçlü ve zayıf yönleri ortaya çıkarılarak, sürdürülebilir bir turizmin temelleri atılmalıdır (Kurur ve Baltacı, 2021: 179). Araştırmanın temel motivasyonu, Kayseri’nin medikal turizm anlamında gelişiminde etkili olan faktörlerin, potansiyelinin ve sürdürülebilirlik durumunun ortaya çıkarılmasına dayanmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı medikal turizmin sürdürülebilirliği, alandaki medikal turizm hareketliliği ve potansiyeli gibi boyutların farklı paydaşların görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesine dayanmaktadır. Bu çerçevede araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Kayseri’nin medikal turizm kapsamında sahip olduğu sağlık merkezleri ve personel durumu yeterli midir?

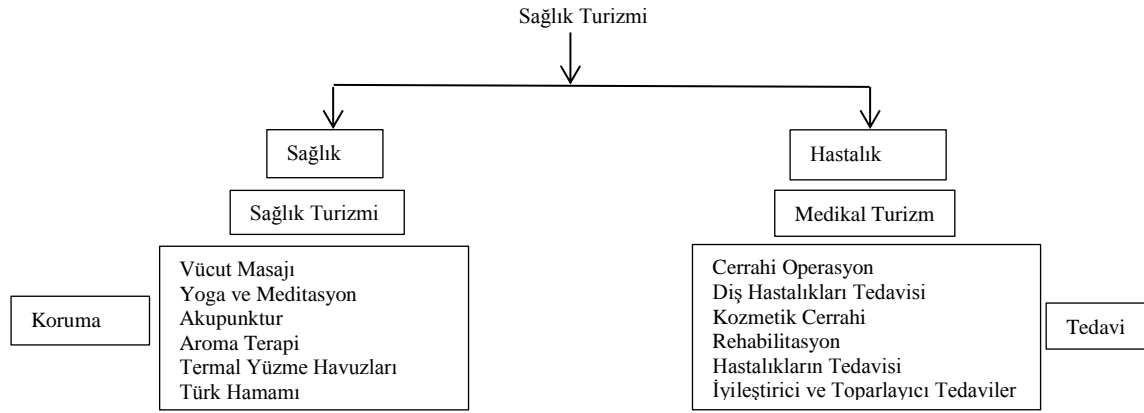
Alanda medikal turizmin gelişimini etkileyen olumlu ve olumsuz unsurlar nelerdir?

Alanda medikal turizmin sürdürülebilirlik boyutu nedir?

1.1. Medikal (Tıbbi) Turizm

1990'lı yılların sonuyla birlikte çeşitli medikal tedaviler veya diğer terapilerin yanı sıra boş zamanları tamamlayıcı seyahatlerin hızla artmaya başlaması medikal turizmin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Connell, 2008). Medikal turizm 1990'lı yıllardan sonra terapi ve özellikle kozmetik cerrahi alanda küresel çapta hızlı bir ilerleme göstermiştir. Özellikle sağlık alanında teknolojik gelişmeler, sağlığa erişim imkânlarının ve vücut bakımının öneminin artması gelişimde etkili olmuştur. Bunun yanında denizaşırı ülkelere tıbbi tedavi amacıyla gidilmesi ve aynı zamanda tatil olanağı da sağlaması medikal turizmin gelişimini hızlandırmıştır (Connell, 2006:1093-1100; Connell, 2011; Prajapati, 2012: 91).

Sağlık ve medikal turizm çoğu zaman bir bütün olarak düşünülse de aralarında belirgin farkların olduğu görülmektedir. Sağlık turizmi "bireyin zihin ve beden sağlığını korumak, geliştirmek veya restore etmek için yerel çevresinin dışında organize bir seyahat" olarak tanımlanmaktadır. Medikal turizm ise "bireyin sağlığını tıbbi müdahale yoluyla iyileştirmek için doğal sağlık yetki alanı dışında organize seyahat" şeklinde ifade edilmektedir (Carrera ve Bridges, 2006: 449). Bu tanımlardan sağlık turizminin daha çok bireyin zihin ve beden sağlığını koruma boyutunda olduğu anlaşılırken medikal turizmin ise, tıbbi tedavi amaçlı bir turizm hareketi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Şekil 1. Sağlık turizm sistemi

Kaynak: Santinha vd., 2015

Medikal turizm genel olarak ekonomik bir konu olarak algılanmakta ve yaygınlığı artmaktadır. Yurtiçi sağlık hizmetlerinin yüksek maliyetleri hastaların uygun sağlık tedavileri sunan ülkelere yönelmesini sağlamaktadır (Runnels ve Carrera, 2012). Bu turizm faaliyetinde özellikle kendi ülkelerinde yüksek tedavi masrafları ve tedavi için uzun bekleme süreleri, başka ülkelere tedavi amaçlı seyahatlerin gittikçe artan bir oranda gerçekleşmesine yol açmaktadır (İçöz, 2009: 2262). Bunun yanında özellikle standart sigorta kapsamı içerisinde olmayan ve yüksek maliyetinden dolayı dış tedavileri ve kozmetik operasyon talepleri medikal turizm faaliyetlerinin gelişmesini tetiklemektedir. Bu tarz tedavileri farklı ülkelerde yaptıran hastalar, kendi ülkelerine göre %30 ile %90 arasında

değişen tasarruf imkânı sağlayabilmektedir (Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA), 2015: 14).

Medikal turizm kapsamında tedavi amaçlı seyahat edilen ülkeler birtakım avantaj ve dezavantaj barındırmaktadır. Başlıca potansiyel avantajları daha düşük sağlık bakım maliyetleri, yeni tedavilere erişebilme, tıbbi bakım ve tatil imkânlarını birleştirme şeklindedir. Buna karşılık dezavantajları ise; dil ve kültürel sorunlar, ameliyat sonrası uzun mesafeli seyahat riskleri, sigorta kapsamındaki farklılıklar, akreditasyon ve yönetmeliklerdeki eksiklikler ile kötü sonuç durumunda hak aramadaki yetersizlikler şeklinde görülmektedir (Gaines ve Lee, 2019). Medikal turizm tipinde tedavi amaçlı başka ülkelere seyahat eden hastaların genel özellikleri Lacono (2022), tarafından şu şekilde belirtilmektedir:

Medikal turizmdeki hastalar çoğunlukla özel hastalardır. Maddi durumları iyi bir düzeydedir.

Tıbbi konsültasyon (bir hastalığa tanı koymak ya da hastalığı tedavi etmek amacıyla birden fazla hekimin görüş alışverişinde bulunması) oranları yüksektir.

Tıbbi amaçlarla seyahat eden hastalar, sağlık kurumundan daha iyi tedavi görmeyi (daha uzun tıbbi konsültasyon, daha kısa bekleme süresi vb.) beklerler.

Hastalıkları ve ilgili tıbbi terminoloji konusunda çok iyi tıbbi bilgiye sahiptirler.

Hastalar çoğunlukla arkadaşları veya aile üyeleri eşliğinde (bazen yurt dışında iletişim ağırları olmadığından, bazen tıbbi amacı kısa bir tatille birleştirmek amacıyla) tedavi ülkelerine seyahat ederler.

Hastalar, tıbbi kurumdan veya aracından her şey dâhil bir tedavi programında anlaşmazsa tercümanlardan daha çok yararlanırlar.

Medikal turizm sektörünün gelişmesinde sunulan sağlık hizmetlerinin uluslararası düzeyde tanıtılması önem göstermektedir. Web siteleri, broşürler, sigorta, aracı kuruluşlar, seyahat ve konaklama hizmetleri, finansal etkenler, pazarlama materyalleri ve tedavi seçenekleri gibi birçok etken sağlık turizminin gelişmesini olumlu yönde etkilemektedir (Chinai ve Goswami, 2007; Howze, 2007; Lunt vd., 2011: 18). Medikal turizm gelişiminde olumsuz etkenler ise alanında uzman hekim eksikliği, yabancı hasta bakımında yetersizlikler, tanıtım yetersizliği, promosyon eksiklikleri, idari destek hizmetlerinin gelişmemesi, küresel ağ oluşturmada yaşanan sıkıntılar, dil ve kültürel hizmetlerin yeterince sunulmaması şeklinde sıralanmaktadır (Rokni vd., 2017: 934-935).

1.2. Küresel ve Türkiye Ölçeğinde Medikal Turizm

Medikal turizm, günümüzde küresel bir boyut kazanmıştır. Nitekim bu turizm türü birtakım tedavi yöntemlerini almak adına yapılan uluslararası seyahatler olarak da adlandırılmaktadır. Bu turizm faaliyeti içerisinde açık kalp cerrahi ameliyatları, gittikçe önemi artan ve yaygınlaşan göz kusuru düzeltme ameliyatları, plastik-estetik cerrahi ameliyatları, organ nakli ameliyatları ve her türlü kanser ve diş tedavileri gibi çeşitli tıbbi tedaviler yer almaktadır (Kiremit, 2008: 7).

Ülkelerin sağlık hizmetine ilişkin destinasyonun çekiciliği, güvenlik ve bakım kalitesi de dâhil olmak üzere üç ana boyutta 41 kritere göre değerlendirilmesine dayalı olarak Medikal Turizm İndeksi

(MTI) oluşturulmaktadır. Hazırlanan bu indekste ülkelerin medikal turizm puanı belirlenmektedir. Ülkelerin medikal turizm puan sıralamasına bakıldığında Kanada, Singapur, Japonya, İspanya ve İngiltere ilk beş ülkeyi oluşturmaktadır (MTI, 2020).

Ülkelere göre medikal turizm endüstrisi dinamik ve değişken bir durum göstermektedir. Ülkelerin ekonomik, politik durumları, seyahat kısıtlamaları, reklam, jeopolitik değişimler, yenilikçi ve öncü tedaviler medikal turizmin gelişmesi üzerinde etkili olmaktadır (Lunt vd., 2011: 9). Medikal turizmde ülkelerin tanınırlığının artmasında sağlık alanında akreditasyon almış olmak belirleyici olmaktadır. Uluslararası sağlık akreditasyon kuruluşu olan Joint Commission International'a (JCI) göre en fazla JCI akreditasyonuna sahip başlıca ülkeler; Birleşik Arap Emirlikleri (216), Suudi Arabistan (110), Hindistan (52), Brezilya (71), Çin (41) ve Türkiye (39) oluşturmaktadır (JCI, 2023). Bunun yanında son yıllarda Hindistan, Singapur ve Tayland medikal turizmde önde gelen ülkeler arasında yer almaktadır (Crooks vd., 2011: 726). Medikal turizmde Güney Kore onkolojik cerrahide; Hindistan kardiyoloji, ortopedi ve organ nakillerinde; Malezya obezite cerrahisinde; Tayland cinsiyet değişiminde; Singapur kardiyoloji ve estetik cerrahide ön plana çıkarken Türkiye ise daha çok saç ekimi, göz, estetik cerrahi, diş, onkoloji, ortopedi ve tüp bebek gibi alanlarda ön plana çıkmaktadır (Tengilimoğlu, 2021).

Dünya'da İkinci Dünya Savaşı sonrasında turizm hareketliliğinin artmasıyla birlikte Türkiye'de pazarda yerini almaya başlamıştır. Türkiye'de medikal turizmin bir devlet politikası olarak gelişimi 1960'larda başlamıştır. Özel hastanelerin 24 Ocak 1980 kararları ile teşvik edilmesi ve sağlıkta özelleşme süreci 2003 yılında "Sağlıkta Dönüşüm Programı" ile desteklenmiştir. Böylece 2000'li yıllardan itibaren de özel hastane sayısındaki artış medikal turizm alanında ilerlemeyi hızlandırmıştır (Bahar ve Akyürek, 2022: 319).

Türkiye sektörde yetişmiş insan gücü, zengin doğal, kültürel ve jeotermal kaynaklara sahip olması, coğrafi konumu, gelişmiş altyapıya sahip sağlık merkezleri ve düşük maliyetleri ile medikal turizm kapsamında büyük bir potansiyele sahiptir (Tontuş, 2022). Türkiye'de Uluslararası Sağlık Hizmetleri (USHAŞ) tarafından 2023 sağlık turizm hedeflerine yönelik çeşitli stratejiler belirlenmiştir. Başlıca stratejik hedefler arasında;

Hedef ülkelere dönük stratejik tanıtım ve pazarlamaların gerçekleştirilmesi

Sağlık turizm koordinasyon ofisleri ve hastanelerin açılması

Sağlık turizmi web portalının etkin tanıtım ve işletilmesi

Teşvik, şikâyet, yetkilendirme ve kayıtların koordine edilmesi

Sağlık turisti kapsamında gelen hastaların şikâyet ve memnuniyetlerin izlenebilmesi yer almaktadır (Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023).

Medikal Turizm Endeksi'ne göre Türkiye 2015 yılında 30 ülkenin yer aldığı sıralamada görülmezken 2016 yılında, 41 ülkenin yer aldığı raporda uluslararası akreditasyon, doktor ve sağlık personel saygınlığı, tesis ve hizmet kalitesi bakımından 32. sırada yer almıştır (Mutlubaş, 2016: 2980). Türkiye 2020 yılında 46 ülkenin yer aldığı sıralamada 30. sıraya yükselmiştir (Çizelge 1). Türkiye'nin

sağladığı sağlık hizmetlerinin ABD ve AB standartlarında olması, bekleme sürelerinin diğer ülkelere oranla daha kısa olması ve kalite avantajı sağlık turizminin yükselişini sürdürmesinde etkili olmaktadır (Tontuş, 2017: 10). Türkiye'nin aynı zamanda hem uluslararası tanınırlığı olan sağlık kuruluşlarına hem de alanında uzmanlaşmış sağlık görevlilerine sahip olması medikal turizm alanında dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer almasında etkili olmaktadır.

Çizelge 1. Ülkelerin medikal turizm puanlaması

Sıra	Ülke	Puan	Sıra	Ülke	Puan	Sıra	Ülke	Puan
1	Kanada	76,47	17	Tayland	66,83	33	Çin	63,47
2	Singapur	76,43	18	İtalya	66,75	34	Yunanistan	63,45
3	Japonya	74,23	19	Dominik Cumhuriyeti	66,32	35	Suudi Arabistan	63,32
4	İspanya	72,93	20	Arjantin	66,26	36	Ürdün	63,26
5	İngiltere	71,92	21	Portekiz	65,96	37	Panama	62,77
6	Dubai	71,85	22	Güney Afrika	65,82	38	Tunus	61,78
7	Kosta Rica	71,73	23	Macaristan	65,69	39	Katar	61,13
8	İsrail	70,78	24	Filipinler	64,99	40	Jamaika	60,74
9	Abu Dabi	70,26	25	Kolombiya	64,95	41	Rusya	60,17
10	Hindistan	69,80	26	Mısır	64,81	42	Meksika	59,47
11	Fransa	69,61	27	Malta	64,75	43	Lübnan	57,14
12	Almanya	69,29	28	Brezilya	64,35	44	Guatemala	55,04
13	Umman	69,03	29	Polonya	64,10	45	Kuveyt	54,84
14	Güney Kore	68,81	30	Türkiye	63,91	46	İran	44,38
15	Çek Cumhuriyeti	68,81	31	Fas	63,80			
16	Tayvan	67,93	32	Bahreyn	63,65			

Kaynak: MTI, 2020

Türkiye'ye tedavi amaçlı gelen hastaların kliniklere göre dağılımında, ilk sırada göz hastalıkları gelirken bunu ortopedi ve travmatoloji, iç hastalıkları, kulak burun boğaz, kadın hastalıkları, genel cerrahi, diş ve çene cerrahisi klinikleri izlemektedir (Kaya vd., 2013: 42). Sağlık turistleri başta göz tedavisi ve operasyonlarında çoğunlukla özel hastaneleri tercih etmektedir. Buna karşılık diş ve beyin cerrahisi gibi tedavilerde kamu hastaneleri lehine bir artışın olduğu da gözlemlenmektedir (Aktepe, 2013: 179). Türkiye'ye sağlık turisti kapsamında gelen hastaların tedavi amaçları, geldikleri ülkelere göre farklılık göstermektedir. Örneğin 2008-2009 yıllarında Hollanda'dan gelen hastaların %70'i, Almanya'dan gelen hastaların da %43'ü göz operasyonları olmak için ziyaret gerçekleştirmiştir. Buna karşılık Irak'tan gelen hastaların %35'inin kardiyoji bölümüne ilgi gösterdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca 2010 yılında Almanya, Hollanda, Avusturya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Rusya sağlık turisti kapsamında Türkiye'ye en çok ziyaret gerçekleştiren ülkelerdir (Aydın vd., 2011).

Ülkeler arası siyasi, ekonomik, askeri vb. ilişkilerde medikal turizmin gelişiminde etkili olmaktadır. Örneğin 2012 yılında Türkiye'ye en çok sağlık turistlerin geldikleri ülkelerin başında Libya, Almanya ve Irak gelmektedir. Libya'dan medikal turizm kapsamında ziyaretçi sayısının fazla olmasında ilgili yılda yaşanan iç savaş etkili olmuştur. Türkiye ile Libya arasında işbirliği sonucunda çok sayıda Libya vatandaşı ücretsiz olarak getirilip Türkiye'de tedavi edilmiştir. Almanya'dan medikal turist gelmesinde ise gurbetçi vatandaş sayısının fazla olması gelmektedir (Kaya vd., 2013: 36).

Türkiye'nin medikal turizmde rekabetçi fiyat uygulamaları turizmin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Örneğin omurga füzyonu tedavisinde 7.125 dolar ile Tayvan'dan sonra en cazip ülkedir. Yine bypass ameliyatları İrlanda, ABD, Hindistan, Tayland, Singapur, İsviçre ve İsrail gibi ülkeler arasında 11.375-15.000 dolarla en uygun fiyatla Türkiye'de yapılmaktadır. Ayrıca Türkiye kemik iliği transplantasyonunda 40.000- 70.000 dolar fiyat aralıklarıyla Hindistan ile ilk sıralarda yer almaktadır (Zengingönül vd., 2012: 19).

Türkiye'ye medikal turizm kapsamında tedavi olmak için gelen hasta sayısında ve buna bağlı olarak gelir oranında belirgin bir artış olduğu görülmektedir. Bu anlamda Türkiye'ye 2015 yılında 395.019 sağlık turisti gelip 638.622 dolar gelir elde edilmişken 2022 yılında, turist sayısı 1.258.382'ye yükselmiş ve beraberinde 2.119.059 dolar gelir elde edilmiştir (Çizelge 2). Bu kapsamda sağlık turizminden elde edilen gelirin ülkenin döviz açığının kapanmasında önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir.

Çizelge 2. Türkiye'ye gelen sağlık turist sayısı

Yıllar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Turist sayısı	395019	400699	467302	594851	701046	407423	670730	1.258.382
Gelir (Bin USD)	638622	715438	827331	863307	1.492.438	1.164.779	1.726.973	2.119.059

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023

Medikal turizmin ülke ekonomisi açısından değeri ve geleneksel turizmden farkı kişi başına elde edilen kazançta yatmaktadır. Türkiye'de turist başı harcamaların 2023'te 1.350 dolara yükseltilmesi öngörülmekteyken medikal turizmde tedavi ve ameliyat amacıyla Türkiye'ye gelen herhangi bir hastanın, seyahat ve hastane dışı masrafları hariç sadece tıbbi müdahale için 3.500-35.000 dolar arasında bir harcama yapabilmektedir. Hali hazırda yabancı hastalara tedavi sunan hastanelerden elde edilen verilere göre Türkiye'ye gelen bir "tıp turisti" ortalama 8.000 dolar harcamaktadır (TUSİAD, 2009: 15). Ayrıca medikal turizminin ödemeler dengesindeki açığının kapatılmasında da önemli bir etkisi bulunmaktadır. Türkiye'nin 100 liralık ihracatında,75 liralık ithalat yapma zorunluluğu bulunmasına karşın, sağlık turizminde bu oran 15-20'ler düzeyindedir. Sonuç olarak her 100 liralık sağlık turizm gelirin 80 lirasının Türkiye'ye net kazanım olarak döneceği belirtilmektedir (Işık vd., 2021: 231).

Medikal turizminin gelişmesiyle birlikte ülkemizde bu alandaki yatırımların da hız kazanmaya başladığı görülmektedir. Özellikle lazer ile göz ameliyatlarına yurt dışı hastaların ilgi göstermesi sonucu birçok göz hastanesi Akdeniz ve Ege'de yeni projelere başlamıştır. Türkiye'de 20.000'in üzerinde yabancı hasta göz ameliyatı olup, tur acenteleri ve özel sağlık kuruluşlarının hazırladığı paket tur programlarıyla beş yıldızlı tatil yapmaktadır (İçöz, 2009: 2272). Dolayısıyla ziyaret edilen destinasyondaki kültürel ve doğal çekicilikler medikal turizmin gelişmesine katkı yapmaktadır.

1.3. Kayseri'de Medikal Turizm

Kayseri doğal güzellikleri, tarihi eserleri ve kültürel değerleriyle her geçen gün gelişen bir ilimizdir. Alanda önemi son yıllarda artan turizm sektöründe hissedilebilir bir yatırım gerçekleştirilmeye başlanmış olup ihtiyaç duyulan konaklama, yeme-içme gibi turistik tesis sayısı ve yatak kapasitesi büyük ölçüde artırılmıştır. Buna paralel olarak seyahat acentesi sayısında da artış

gerçekleştirilmiştir. 2022 yılı verilerine göre 1.441.523 nüfusa sahip olan Kayseri, hava limanı, karayolu, havayolu ve demiryolu bağlantıları ile yurt içi ve yurt dışı ulaşımın rahatça sağlandığı bir merkezdir. Yine 2022 yılı verilerine göre ili 761.970 kişi ziyaret etmiştir (Kayseri Valiliği, 2023).

Kayseri çevre illere göre sağlık altyapısı bakımından cazibe merkezi olmasıyla öne çıkmaktadır. Kayseri'nin özellikle uzun süreli tedavi gerektiren hastalıklar açısından branşlaşmış özel, kamu, üniversite hastaneleri ve uzman altyapısı alanda önemli bir sağlık turizmi potansiyeline sahip olmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda Kayseri ülke genelinde yurtdışı hasta birimine sahip 18 il arasındadır. Gurbetçi potansiyelinden dolayı alandaki birçok hastanenin, yurtdışındaki sigorta şirketleriyle anlaşmasının bulunması alanın medikal anlamda öne çıkmasına yol açmaktadır (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN), 2015).

Kayseri sağlık turizmi kapsamında Türkiye'nin ikinci büyük şehir hastanesine, Türkiye'de bulunan 10 araştırma üniversitesinin içerisinde yer aldığı Erciyes Üniversitesi'ne ve Türkiye'de bulunan 3 kemik iliği ve nakil merkezine sahip olması bakımından önem göstermektedir. Ayrıca kaliteli sağlık hizmetleri, hasta memnuniyeti, ulaşım imkânlarının elverişliliği, tarihi ve kültürel miras çeşitliliği gibi etkenler alanın cazibe merkezi olmasında güçlü yönlerini oluşturmaktadır (Bayram ve Uzunlu Akkühah, 2020: 32).

Çizelge 3. Kayseri'de sağlık bakanlığına bağlı il geneli görev yapan personel durumu

Unvanı	Sağlık Bakanlığı	Diğer	Toplam
Uzman Hekim	792	875	1667
Pratisyen Hekim	803	103	906
Asistan Doktor	370	722	1092
Toplam Hekim	1965	1700	3665
Uzman Diş Hekimi	23	145	168
Diş Hekimi	160	360	520
Asistan Diş hekim	0	161	161
Hemşire	2765	1685	4450
Ebe	1047	72	1119
Eczacı	76	585	661
Sağlık memuru	1283	681	1964
Diğer sağlık personel	1510	885	2395
Diğer personel	2810	3375	6189
Hizmet alımı ile çalışan	0	138	138
Toplam	9674	8091	17765
Genel toplam	11639	9761	21430

Kaynak: Kayseri Valiliği, 2023

Kayseri'nin hem sağlık merkezleri çeşitliliğine hem de yeterli sağlık personeline sahip olması medikal turizm bakımından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Kayseri'de tüm yataklı tedavi kurumlarının yatak sayısı 4908'dir. Bunun yanında 30 hastane, 111 aile sağlığı merkezi, 50 sağlık evi, 10 toplum sağlığı merkezi, 1 verem savaş dispanseri, 4 ağız diş sağlığı hastanesi, 4 göçmen sağlık merkezi ve 7 tane sağlıklı hayat merkezi olmak üzere toplam 217 sağlık merkezi bulundurmaktadır (Kayseri Valiliği, 2023). Yine 2023 verilerine göre Sağlık Bakanlığı bünyesinde 11.639 sağlık personeli ve diğer sağlık sektörlerinde de 9761 sağlık personeli olmak üzere bu hizmet sektöründe toplam 21.430 personelin hizmet ettiği görülmektedir (Çizelge 3).

Medikal turizmde hastanelerin sağlık turizm yetki belgesine sahip olması önem arz etmektedir. Kayseri'nin bu kapsamda 1 kamu üniversitesi, 1 vakıf üniversitesi, 1 kamu hastanesi ve 10 özel hastanesi olmak üzere toplam 13 hastanesi sağlık turizm yetki belgesine sahiptir (Sağlık Bakanlığı, 2023). Kayseri ayrıca özel hastane sayısı bakımından Türkiye'nin önde gelen illeri arasında yer almaktadır. Nitekim 2008-2010 yılları arasında Türkiye'de 12 ile ait hastane istatistiklerinin incelenmesinde yabancı hasta sayısında önde olan ilk üç il İstanbul, Kayseri ve Adana'dır. Bu illerin ön plana çıkmasında özel hastanelerin büyük bir etkiye sahip oldukları vurgulanmaktadır (Aydın vd., 2011:18).

Medikal turizm kapsamında sağlık turisti özelinde Kayseri'ye gelen hastalar en çok hematoloji bölümüne gelmektedir. Bu bölümü çocuk sağlığı ve hastalıkları, kadın doğum, ortopedi, diş ve dâhiliye branşları takip etmektedir. Ayrıca gelen hastalar daha çok özel hastaneleri tercih etmektedir (Bayram ve Uzunlu Akkühah, 2020: 39). Kayseri'ye tedavi amaçlı gelen hastaların 2019 yılı itibari ile en çok geldiği ülke 1365 hasta sayısı ile Almanya'dır. Bu ülkeyi 770 hasta sayısı ile Hollanda, 377 hasta ile Irak, 284 hasta ile Bahreyn ve 270 hasta sayısı ile Suriye izlemektedir (Çizelge 4). Başta Almanya olmak üzere Avrupa'dan Kayseri'ye tedavi amaçlı hastaların gelmesinde gurbetçi vatandaşlar belirleyici olmaktadır. Yurtdışından gelen turistlerin mevsimsel ziyaretlerinin Temmuz-Eylül dönemi arasında arttığı görülmektedir. Bu dönemde ziyaretlerin artmasında, Kayseri'ye olan direkt uçuş sayısının artması ve Kayseri ve civarında yaşayan gurbetçilerin de vatanlarını ziyaret ettikleri dönem olması etkili olmaktadır (Bayram ve Uzunlu Akkühah, 2020: 39).

Çizelge 4. Kayseri'de sağlık turizmi hasta sayısının ülkelere ve yıllara göre dağılımı

Ülke	2015	2016	2017	2018	2019
Almanya	1292	363	218	1195	1365
Hollanda	947	890	814	711	770
Irak	480	173	251	306	377
Bahreyn	0	132	519	537	284
Suriye	149	189	192	142	270
Belçika	88	51	16	68	73
Avusturya	120	58	36	65	73
Azerbaycan	57	35	49	45	73
İran	196	141	64	46	52
Fransa	95	47	20	56	62
Toplam Uluslararası Tedavi Alan Sayısı	4055	2558	2518	2570	3977

Kaynak: Bayram ve Uzunlu Akkühah, 2020

Medikal turizmin gelişmesi Kayseri'de diğer turizm türlerinin gelişmesini de etkilemektedir. Örnek olarak tedavi amaçlı gelen hastaların Kayseri'de bir özel göz merkezi ile ICC-T (Uluslararası ortak bilinç) Ajansı tarafından gerçekleştirilen bir proje sayesinde, uzman bir seyahat acentesi aracılığı ile Avrupa ve ABD'den düzenlenecek tur paketleriyle 4-8 bin avro arası bedellerle klasik operasyonlar yapılması hedeflenmiştir. Tedavi sırasında da alanda kültür gezileri, kayak olanakları ve Kapadokya gezisi gibi 5 günlük bir tur hizmeti sunulması planlanmıştır (İçöz, 2009: 2272). Dolayısıyla alanın Kapadokya, Kozaklı termal kaplıcaları, Kapuzbaşı Şelalesi, Sultan Sazlığı ve Erciyes Dağı gibi doğal destinasyonlara yakınlığı yanında tarihi ve kültürel zenginliklere sahip olması turizm çekiciliğinin artmasında etkili olmaktadır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın amacı, Kayseri’de medikal turizmin mevcut durumunu, potansiyelini ve sürdürülebilirliğini ilgili alanda farklı paydaşların bakış açısıyla değerlendirmektir. Bu amaçla çalışma nitel araştırma yöntemine dayalı olarak olgubilim deseni ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem sosyal sürecin ortaya çıkarılmasında olayları katılımcıların bakış açısından bakarak değerlendirilmesine dayanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 40). Bu kapsamda Kayseri’de medikal turizmin potansiyelini ve sürdürülebilirliğini konuyla ilgili paydaşların bakış açısıyla değerlendirmek için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kayseri’de kamu ve özel hastanelerde çalışan sağlık görevlileri, sağlık turizm derneği üyesi, turizm ve seyahat acenteleri, otel işletmecileri ve Kayseri’ye tedavi amaçlı gelen hastalar oluşturmaktadır. Paydaşların seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme konuyla ilgili paydaşların çeşitliliği artırılarak konunun farklı boyutlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 108). Görüşmeler, ilgili durumu eksiksiz ulaşabilmek adına yarı yapılandırılmış mülakat formu ile derinlemesine keşfetmeye yönelik olarak yüz yüze görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Konuyla ilgili farklı paydaşlardan oluşan 20 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Çalışmada verilerin toplanması için, Erciyes Üniversitesi Sosyal Beşerî Bilimler Etik Kurulu’ndan 28/11/2023 tarihli ve 11 nolu toplantısında 470 başvuru nolu kararı ile izin alınmıştır. Görüşmeler 08 Aralık 2023 ile 15 Mart 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerdeki sorular alan yazının taranması ve konuyla ilgili uzman kişilerinin görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Görüşmeler her bir katılımcı ile ortalama 30-35 dakika arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere veri doyunluğuna erişinceye kadar devam ettirilmiştir. Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik düzeyinin artırılması için objektif bir tutumla görüşmelerin gerçekleştirmiş olmasına, amaçlı örnekleme yöntemi ile ilgili paydaşlara ulaşılmış olmasına dikkat edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Görüşmeler detaylı incelenmek için ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmış ve daha sonra Word programına aktarılmıştır. Toplanan verilerde kavramlara ve ilişkilere ulaşmak için içerik analizi yapılmıştır. Bu analiz türünde veriler önce kavramsallaştırılıp daha sonra temalar oluşturularak incelenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 226). Araştırmada önce Nvivo ortamına Word belgeleri aktarılıp daha sonra üzerinde temalar belirlenmiştir. Oluşturulan temalara yönelik kodlamalar yapılarak kod ve alt kodlar oluşturulmuştur. Araştırmada oluşturulan kodların güvenilirliğinin artması için paydaşların görüşlerinin açık, anlaşılabilir ve ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi dikkate alınmıştır. Araştırmada oluşturulan temalar içerisinden nodlar arası ilişki, modelleme ve kelime sıklığı gibi analizler çıkarılmıştır. Ayrıca görüşmelerden belirlenen temalara ilişkin betimsel bir yaklaşım ile cümle veya paragraf şeklinde alıntılar yapılarak çalışmanın tema içeriği zenginleştirilmiştir.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında 12 erkek ve 8 kadın olmak üzere 20 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların eğitim durumunun incelenmesinde; 1 ilkokul, 2 lise, 1 ön lisans, 13 lisans, 1 yüksek lisans ve 2 katılımcının da doktora mezunu olduğu görülmektedir. Buradan katılımcıların %85'inin lisans ve üzeri eğitim seviyesinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca katılımcıların %75'inin de 35 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir (Çizelge 5).

Görüşmeler kamu, özel hastane ve özel poliklinikte çalışan doktor, hemşire, hastane müdürü, tıbbi sekreterin yanı sıra sağlık turizm derneği üyesi, sağlık turizm seyahat acentesi, otel işleticisi ve tedavi amaçlı gelen hastalar ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcılara ilişkin nitel veriler kategorilere ayrılarak 4 ana tema altında betimlenmiş ve analiz edilmiştir. Daha sonra bu kategorilerden görüşmelerin içeriği ve temasıyla ilgili modeller oluşturulmuştur.

Çizelge 5: Katılımcı bilgileri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Açıklama
K1	Erkek	56	Doktora	Özel hastanede radyoloji doktoru
K2	Erkek	41	Lisans	Sağlık turizm derneği üyesi
K3	Erkek	33	Lisans	Özel hastane müdürü
K4	Kadın	32	Lisans	Kamu hastanesinde tıbbi sekreter
K5	Kadın	23	Ön lisans	Kamu hastanesinde tıbbi sekreter
K6	Kadın	37	Lisans	Özel hastanede kadın hastalıkları ve doğum doktoru
K7	Kadın	47	Lisans	Özel hastanede hastane müdürü
K8	Erkek	47	Lisans	Özel hastanede genel cerrahi doktoru
K9	Erkek	48	Lisans	Özel hastanede estetik plastik cerrahi doktoru
K10	Kadın	30	Lisans	Özel poliklinikte diş hekimi
K 11	Kadın	37	Lisans	Özel poliklinikte ağız ve diş sağlığı teknikeri
K12	Kadın	50	İlkokul	Özel hastane diş tedavisi amaçlı gelen hasta
K13	Erkek	45	Lise	Özel hastane diş tedavisi amaçlı gelen hasta
K14	Erkek	32	Lisans	Özel hastane sağlık turizm doktoru
K15	Erkek	35	Lise	Otel işleticisi
K16	Erkek	60	Lisans	Seyahat turizm acente yetkilisi
K17	Erkek	35	Lisans	Kamu hastanesi dâhiliye doktoru
K18	Erkek	36	Lisans	Özel poliklinikte estetik cerrahi uzmanı
K19	Erkek	48	Yüksek lisans	Medikal pazarlamacı
K20	Kadın	50	Doktora	Özel poliklinikte fizik tedavi uzmanı

3.1. Medikal Turizm Potansiyelinin Gelişiminde Olumlu ve Olumsuz Etkenler

Kayseri'nin medikal (tıbbi) turizminde, ulaşım imkânlarının elverişli olması, uygun fiyatta tedavi imkânlarının olması ön plana çıkan olumlu etkenlerdir. Özellikle tedavi maliyetlerinin alanda uygun fiyatta olmasının gelecek yıllarda tedavi amaçlı hasta sayısını da artıracığı belirtilmektedir. Ayrıca yeterli sayıda ve teknolojiye uyumlu araç gereçlere sahip sağlık merkezlerinin ve hizmet kalitesinin iyi olması alana tedavi amaçlı gelen hastaların başlıca tercih nedenleri arasında yer almaktadır. Yine Kapadokya ve Erciyes Dağı gibi destinasyonlara yakınlığı hastaların hem tedavi hem de tatil imkânı bulmalarında rol oynamaktadır.

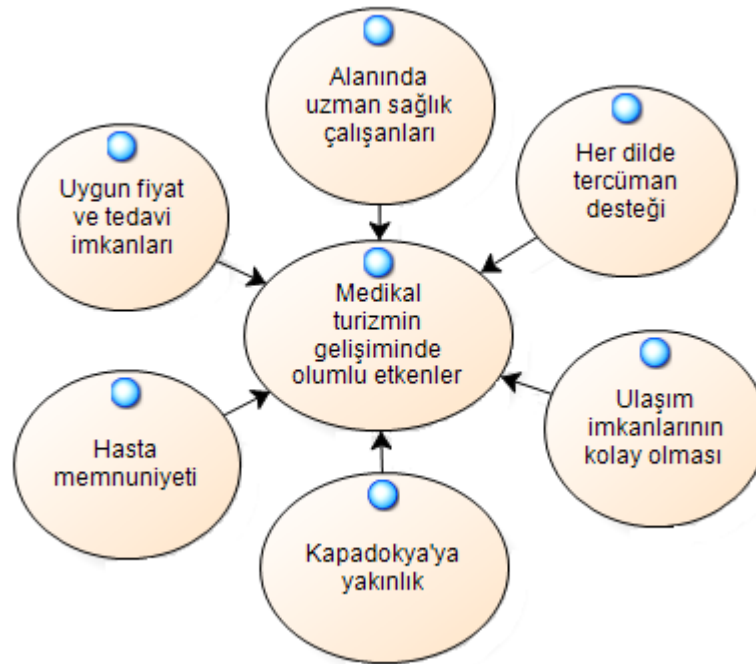
Kayseri potansiyeli yüksek bir sağlık merkezidir. Her türlü sağlık hizmeti verilebilmektedir. Kolay ulaşılabilirliği ve A kalite sağlık hizmet merkezleri bulunmaktadır (K2, Sağlık turizm derneği üyesi).

Kayseri’de her an her yerde muayene olma imkânına sahip olunulmaktadır. Yani gerek kamu gerekse özel hastane sayısı fazladır. Bu da sağlık hizmetinin geliştiğini göstermektedir (K4, Kamu hastanesinde tıbbi sekreter).

Gelişmiş ileri seviyede sağlık sunucularının olması Kayseri’yi tıbbi tedavide ön plana çıkarmaktadır. Özellikle bazı alanlarda alanında uzmanlaşmış hekimlerimizin de olması medikal anlamda gelişmeyi sağlamaktadır (K1, Özel hastanede radyoloji doktoru).

Yurtdışından gelen hastaların tedavi maliyetlerin Kayseri’de daha düşük olmasından dolayı ileride gelen hasta sayısının daha da artacağını düşünüyorum. Yine tedavi olan hastalar memnun olunca çevrelerindeki kişi ve gruplarında buraya gelmelerinde etkili olmaktadır (K10, Özel poliklinikte diş hekimi).

Kayseri’ye Avrupa’dan tedavi amaçlı hasta çok geliyor. Çünkü oralarda sağlık tedavileri buranın beş katı. Mesela bir diş tedavisi 10 bin dolara kadar çıkıyor. Bura oralara göre çok ucuz. Özellikle de diş. Türkiye’de 150-200 bin lira civarında tedavi olurken Avrupa’da 10 bin dolara kadar çıkmaktadır. Bunun yanında Kapadokya’ya veya Erciyes’e tatile gelipte Kayseri’ye uğrayan ve tedavisini yaptıran kişilerde oluyor (K16, Seyahat turizm acente yetkilisi).

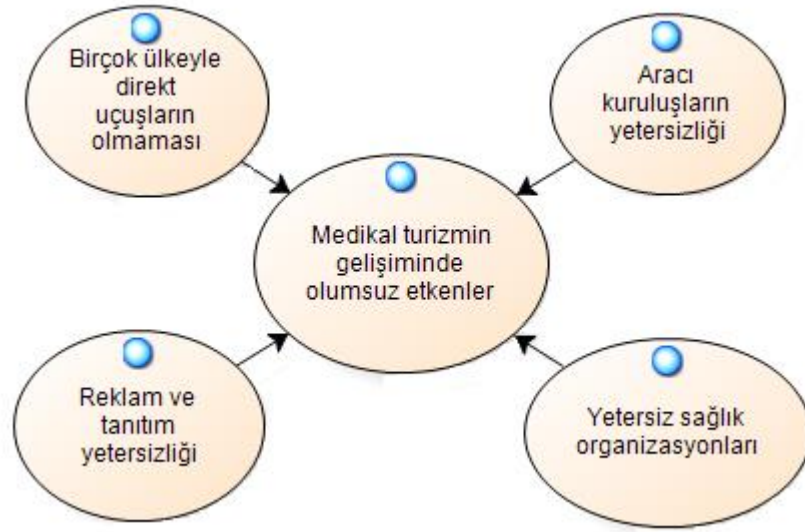
Şekil 2. Medikal turizmin gelişiminde olumlu etkenler

Alanda medikal turizmin gelişimde en büyük engel olarak birçok ülkeyle direkt uçuşların olmaması gelmektedir. Hastaların aktarımlı uçuşlarla gelmesi hem maliyeti artırması bakımından hem de zaman kaybına yol açmasından dolayı medikal turizmin gelişimine olumsuz etki yapmaktadır. Bu

durum alana gelecek hastaların başka medikal potansiyeli olan merkezlere yönelmesine neden olmaktadır. Ayrıca alanda medikal turizm ile ilgili yeterli ve etkin aracı kuruluşların olmaması başka ülkelerden tedavi amaçlı gelen hasta sayısında yeterli artışın olmamasında etkili olmaktadır.

Birçok ülkeyle doğrudan uçuşların bulunmaması medikal turizmi olumsuz etkilemektedir. Ayrıca alanda yeterince aracı kuruluşlar yok. Bu da buraya gelecek olan turist sayısını etkilemektedir (K7, Özel hastanede hastane müdürü)

Dünyanın çoğu ülkesinden direkt uçuşların olmaması genellikle aktarımlı uçuşların olması ve hastaların kaldığı otellerden memnuniyet oranının düşük olması bence medikal anlamda ilerlemenin olmamasında etkili olmaktadır (K9, Özel hastanede estetik plastik cerrahi doktoru).

Şekil 3. Medikal turizmin gelişimde olumsuz etkenlerin modeli

Alandaki tıbbi turizmin gelişiminde sağlıkla ilgili yeterli organizasyon ve tanıtım faaliyetlerinin yapılmamasının medikal turizmde ilerlemeyi olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Bu anlamda gerek kamu gerekse özel hastanelerde gerçekleştirilen tedavilerin ulusal ve uluslararası düzeyde etkili bir şekilde tanıtılmasının gerektiği ortaya çıkmaktadır.

İstanbul, Antalya ve Ankara kadar tanınma ve reklam çalışmasının yapılmaması ve yeterli organizasyonların olmaması sağlık turizminin gelişmesini olumsuz etkilemektedir (K6, Özel hastanede kadın hastalıkları ve doğum doktoru).

Kayseri'de gerçekten başarılı ameliyatlar yapılmaktadır. Bunun yanında değişik tedavi yöntemleri uygulanmaktadır. Fakat bu konuda reklam ve tanıtım eksikliği bulunmaktadır. Dolayısıyla kendimizi yeterince tanıtılamamız tedavi amaçlı gelen hasta sayısında da istediğimiz noktada olmamamızı sağlamaktadır (K14, Özel hastane sağlık turizm doktoru).

3.2. Medikal Turizm Kapsamında Gelen Hastaların Oldukları Başlıca Tedaviler ve Geldikleri Ülkeler

Kayseri’ye tıbbi amaçlı gelen hastaların özel hastanelerde en çok diş (f=9), obezite cerrahisi (f=5), tüp bebek (f=5), estetik (saç ekimi, meme vb.) (f=4), lazer göz ameliyatları (f=3) ve ortopedi (f=2) tedavileri için geldikleri ortaya çıkmaktadır. Kamu hastanelerinde ise daha çok hematoloji (f=2) ve kadın doğum (f=2) bölümlerine tedavi amaçlı hastaların geldiği ifade edilmektedir. Kamu ve özel hastanelere medikal anlamda gelen hastaların farklı tedavi amaçlarıyla geldikleri görülmektedir.

Şekil 4. Nvivo ile başlıca tedavilerin kelime sıklığı

Ortopedi, tüp bebek, mide ameliyatı, genel cerrahi ve diş tedavileri ön plandadır (K 11, Özel poliklinikte ağız ve diş sağlığı teknikeri).

Kamu hastanelerine daha çok hematoloji, kadın doğum ve dâhiliye bölümlerine hastalar gelmektedirler. Özel hastanelere ise estetik, diş ve göz tedavileri için gelmektedirler. Kamu hastanelerine Bahreyn, Arabistan gibi ülkelere gelenler daha fazladır (K17, Kamu hastanesi dâhiliye doktoru).

Medikal turizm kapsamında özellikle estetik (saç ekimi, diş vb.) amaçlı gelen hastaların yoğun olduğu görülmektedir (K1, Özel hastanede radyoloji doktoru).

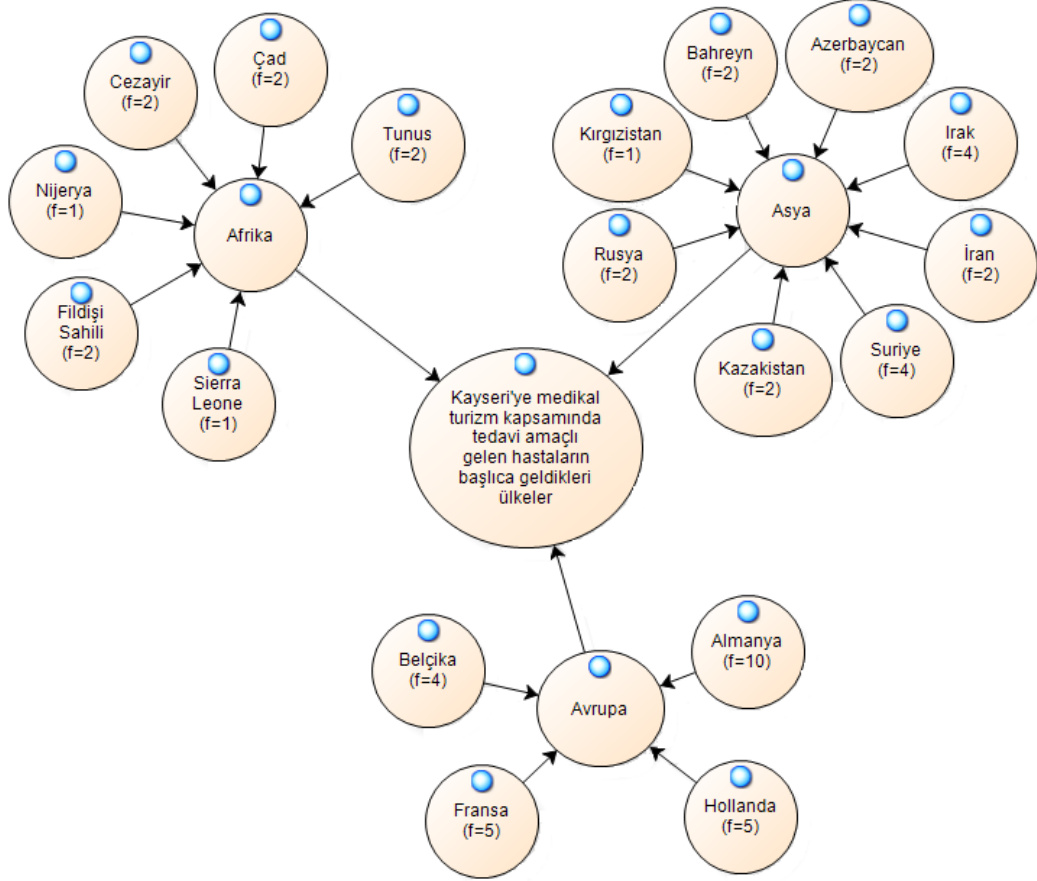
Medikal anlamda daha çok estetik amaçlı, rinoplasti (burun ameliyatı) ve meme protezi, karın tedavileri ön planda olmaktadır (K9, Özel hastanede estetik plastik cerrahi doktoru).

Akıllı mercek lazer göz ameliyatları, obezite, saç ektirme, tüp bebek ve diş tedavileri için medikal turizm anlamında hastalar gelmektedir (K3, Özel hastane müdürü).

Alanda tıbbi anlamda tedavi olmak için gelen hastaların çoğunluğunun Almanya, Hollanda, Belçika ve Fransa gibi ülkelere geldiği görülmektedir. Bunun başlıca nedeninin ise bu ülkelerde gurbetçi vatandaşların çok olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir. Özellikle gurbetçilerin memleketlerine dönüş yaptığı yaz mevsiminde alanda tıbbi turizmin canlandığı ifade edilmektedir.

Avrupa, Ortadoğu ve Afrika'dan ülkelerinden daha fazla hasta gelmektedir. Özellikle Avrupa'ya belirtmem gerek (K1, Özel hastanede radyoloji doktoru).

Avrupa ülkelerinden Almanya, Hollanda, Belçika ve Fransa gibi ülkelerden gelenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Özellikle Almanya, çünkü Almanca gurbetçi sayısı bu civarda çok fazladır (K9, Özel hastanede estetik plastik cerrahi doktoru).

Şekil 5. Kayseri'ye medikal turizm kapsamında gelinen başlıca ülkeler

Alana Avrupa'dan sonra tıbbi amaçlı dünyanın değişik ülkelerinden hastalar gelmektedir. Ortadoğu'dan Bahreyn, İran, Irak, Suriye, Afrika'dan Sierra Leone, Fas, Tunus, Cezayir, Çad ve Fildişi Sahili ve Türkiye Cumhuriyetlerinden Azerbaycan, Kırgızistan ve Kazakistan gibi ülkelere hastaların geldiği belirtilmektedir. Türkiye içerisinde de daha çok Sivas, Nevşehir ve Yozgat gibi çevre illerden hasta gelmektedir. Alanda görülen bu hasta hareketliliği alanın tıbbi açıdan bir çekim merkezi olduğunu göstermektedir (Şekil 5).

Ortadoğu'dan İran, Irak, Suriye, Bahreyn; Avrupa'dan Almanya, Fransa, Hollanda; Afrika'dan ise Sierra Leone, Fas, Tunus, Cezayir gibi ülkelere hastalar gelmektedir. Türkiye içerisinde de çevre illerden hasta gelmektedir (K2, Sağlık turizm derneği üyesi).

Tıbbi amaçla gelen hastalar arasında Afrika'dan gelen hastalar var. Örneğin Çad, Nijerya, Fildişi Sahili'nden geliyorlar. Bu ülkelere daha çok onkolojik ve ortopedik hastalar geliyor.

Ortadoğu'dan Irak'tan ve Suriye'den hastalar çoğunlukta. Özellikle Irak'tan gelen hastalar fazla. Uzakdoğu'dan pek fazla gelmiyor. Türki cumhuriyetlerden Kırgızistan ve Kazakistan'dan gelenler var. Ülke içerisinde de Kayseri etrafındaki şehirlerden geliyorlar (K14, Özel hastane sağlık turizm doktoru).

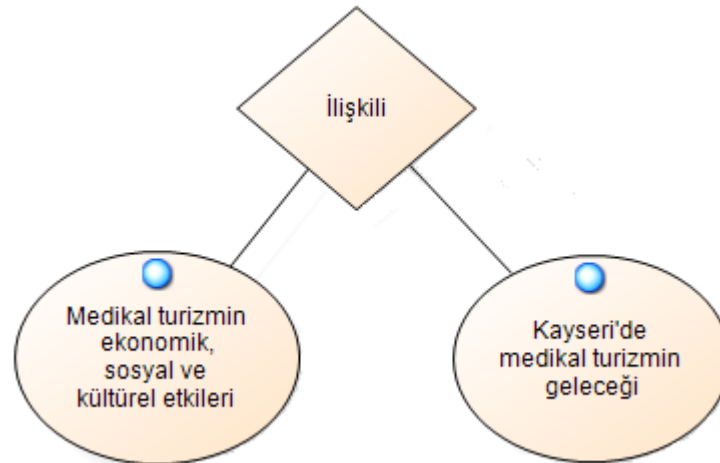
3.3. Medikal Turizminin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Etkileri

Alanda sürdürülen tıbbi turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri de olmaktadır. Medikal turizmin diğer turizm türlerine göre ekonomik yönden harcama miktarının dolayısıyla döviz girdisinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Bu aynı zamanda alanın kalkınması ve sosyal refah düzeyinin artması bakımından önem göstermektedir. Aynı zamanda sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılmasının alanda ekonomik, kültürel ve sosyal hareketlilik oluşturması bakımından önemli olduğu ifade edilmektedir.

Medikal turizm sayesinde yabancıların daha çok döviz getirmeleri ekonomiye olumlu etki yapmaktadır. Yerel etkinliklerin artırılması alana özgü yiyecek ve kültürel faaliyetlerin artırılması turizmin sosyo- kültürel boyutunun gelişmesini sağlar. Aynı zamanda bu gelişmeler alanda medikal turizmde canlanmasına neden olur (K3, Hastane müdürü).

Şüphesiz çok olumlu etkileri var. Profesyonel hizmet, etiklik, profesyonel organizasyonlar yapılırsa hem sağlık kuruluşlarına hem de esnafımıza ciddi katkılar sağlar. Bu aynı zamanda alanda ekonomik, kültürel ve sosyal sinerji oluşturur. Olumlu sonuçlar doğurur (K1, Özel hastanede radyoloji doktoru).

Tedavi için tercih edilen ülkeler sağlık turizmi sayesinde önemli miktarlarda gelir elde etmektedirler. Yurtdışından gelen turistler burada kültürel değerlerimizi görüp anlatıyorlar ve kültürel değerlerimiz yaygınlaşıyor (K4, Kamu hastanesinde tıbbi sekreter).

Şekil 6. Medikal turizm ile ilişkili kodlar

Medikal turizmin ekonomik gelişimi sadece sağlık sektörünün gelişimini etkilememektedir. Sağlık sektörünün yanında yöredeki konaklama hizmetlerinden, ulaşım, tekstil, yeme ve içme hizmetlerine kadar birçok sektörün de ekonomik olarak gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan

sağlık sektöründeki gelişim birçok sektörün de gelişmesini etkilemektedir. Kültürel olarak ise alandaki yerel kültürel faaliyetlerin belirli organizasyonlarla yapılmasının alanının tanıtımı ve turizmin gelişimi için önemli olacağı ifade edilmektedir. Aynı zamanda alandaki ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerin veya gelişimin medikal turizmin geleceği ile ilişkili olduğu yapılan analizlerde ortaya çıkmıştır (Şekil 6).

Normal bir turistin ortalama harcama tutarı 300 avro iken bir sağlık turistinin ortalama harcama tutarı 4 bin avroyu bulmaktadır. Ekonomik olarak sadece sağlık hizmet sektörü etkilenmiyor. Bunun yanında oteller, taksiler, esnaflar, lokantalar katma değer kazanıyor. Kültürel olarak ise sosyal medyada Kayseri'nin tanıtımına yer verilmesi sonucu Kayseri'nin kültürünü diğer alanlara yayması bakımından önem göstermektedir (K2, sağlık turizm derneği üyesi).

Medikal turizm önemli bir gelir kaynağı oluşturması açısından önemlidir. Turistlerin otellerde kalmaları, şehirde alışveriş yapmaları, esnafa katkı sunmaları ekonomik açıdan bir değerdir (K7, Özel hastanede hastane müdürü).

3.4. Medikal Turizmin Sürdürülebilirliği

Kayseri'nin medikal turizm anlamında gerek kamu ve özel hastane sayısı gerekse yeterli sağlık çalışanın olması medikal anlamda potansiyelinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca tıbbi turizmin sürdürülebilirliği ilgili paydaş görüşlerinin olumlu olduğu görülmektedir. Nitekim sağlık merkezlerinin teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi ve alanında uzman çalışanların olması alanda sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini desteklemesi bakımından önem taşımaktadır.

Kayseri'nin sağlık turizminde ileriki yıllarda çok yüksek yerlere geleceğini düşünüyorum. Sağlık kuruluşların teknolojiyi yakından takip etmeleri ve alanında uzman hekimlerin olması tanınırlığını artırmaktadır. Hatta bazı alanlarda İstanbul'dan bile iyi diyebilirim (K7, Özel hastanede hastane müdürü).

Kayseri'yi Anadolu'nun sağlık merkezi yapmak istiyoruz. Çünkü hem hastane sayısı olarak hem de çalışan personel olarak potansiyelimiz var (K2, Sağlık turizm derneği üyesi).

Yeterli tanıtım yapılır ve konaklama hizmet kalitesi artar ve direkt uçuşlar artarsa Kayseri'de medikal turizmin gelişeceğini düşünüyorum. Aynı zamanda bu gelişimin yöreye ve ülkemize de ciddi manada döviz getirisini sağlayacağını düşünüyorum (K1, Özel hastanede radyoloji doktoru).

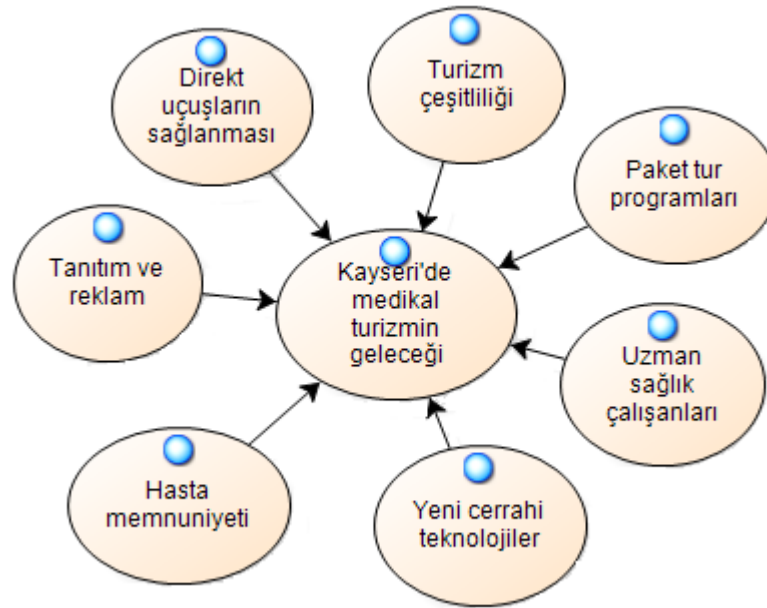
Alanda tıbbi turizmin daha da ilerlemesi için çeşitli ülkelerle direkt uçuşların sağlanmasının, reklam ve tanıtım faaliyetlerine daha çok yer verilmesinin ve alanda turizmin çeşitlendirilerek yıl boyu süreklilik göstermesinin sağlanması sürdürülebilirliğin oluşmasında etkili olabileceği ifade edilmektedir. Aynı zamanda belediye, valilik gibi paydaşların koordineli çalışmalarının artmasının ve yöreye özgü sağlık tur paketlerinin hazırlanmasının medikal turizmin gelişmesine katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır (Şekil 7).

Kayseri'de medikal turizm konusunda bir farkındalık oluşmaya başladı. Bunu görebiliyoruz. Burada turizmin gelişiminin sadece hastaneler ile değil belediye ve valiliğin de işin içerisine girmesiyle gelişeceğine inanıyorum. Sağlık turizm alanında sağlık ajanslarıyla bir tur paketi yapıp

geliştirilebilir. Hastalara ameliyat olmadan önce tur paketleri sunup geziler gerçekleştirilebilirsek daha da canlanacağını düşünüyorum. Ayrıca yöreye özgü yemeklerimizi ve kültürümüzü tanıtıcı etkinlikler de yapmalıyız. İşin aslı turistlerin Kayseri'ye neden geleyim? Sorusunu cevaplayabilirsek yeterli turist çekebiliriz diye düşünüyorum (K14, Özel hastane sağlık turizm doktoru).

Uluslararası uçuşlarımız artmadıkça, otellerimizin mantalitesi değişmedikçe ve yeterli organizasyon olmadıkça sağlık turizmini geliştiremeyiz (K9, Özel hastanede estetik plastik cerrahi doktoru).

Kayseri'ye direkt uçuş imkânı artarsa alanda medikal turizmin daha da gelişeceğini düşünüyorum. Şu an belirli ülkelerle direkt uçuş var. Ama bu yeterli olmamaktadır (K8, Özel hastanede genel cerrahi doktoru).

Şekil 7. Kayseri'de medikal turizmin geleceğini etkileyen kodların modeli

Kayseri'de ileriki yıllarda yabancı hasta potansiyelinin daha da artacağını düşünüyorum. Çünkü yurtdışından gelen hastalar ülkemizde daha kaliteli hizmet almakta ve memnun bir şekilde ayrılmaktadır (K11, Özel poliklinikte ağız ve diş sağlığı teknikeri).

Medikal turizmin gelişmesi için devlet desteklerinin artırılması gerekmektedir. Aynı zamanda sosyal faaliyetlerin ve turizm çeşitliliğinin artırılması Kayseri'ye daha fazla tedavi amaçlı hasta gelmesini sağlar. Mesela biz gününbirlik etkinlikler düzenliyoruz (K3, Hastane müdürü/kalite yönetim).

Kayseri'de bu işin olacağını inanıyorum. Anadolu'da medikal tedavi anlamında birinci diyebilirim. Hastane, doktor olarak bir potansiyel var. Kayseri'de sağlık turizm toplantıları yapıyor. Beş sene öncesinde kimse bilmiyordu bu işleri. Belediye, valilik ve Turizm Bakanlığı yani bu üç ayak şimdi toplantılar yapıyor. Şu anda iyi. Daha da iyi olacak. Kayseri'de medikal ile alakalı seminerlerin ve uluslararası toplantıların sayısının artırılması lazım (K16, Seyahat turizm acente yetkilisi).

4. Tartışma ve Sonuç

Medikal turizm potansiyelinin ve sürdürülebilirliğinin Kayseri örneğinde değerlendirilmesine dayalı olarak gerçekleştirilen araştırmanın genel sonuçlarında alanda medikal bir potansiyelin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında teknolojiye dayalı tedavi imkânlarının ve uygun tedavi seçeneklerin olması, Kapadokya, Kozaklı ve Erciyes Dağı gibi destinasyonlara yakınlığı tedavi ve turizm etkinliklerini birleştirmesini sağlayıp sürdürülebilirliğini etkilemektedir.

Alanın medikal turizm merkezi olarak tercih edilmesinde, teknolojik olarak yeterli sağlık merkezlerine sahip olması, ulaşım imkânlarının elverişli olması, tedavi maliyetlerin uygun olması ve alanında uzman sağlık çalışanlarının olması gibi etkenlerin belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda bu etkenler alanın tıbbi turizm potansiyelinde çekici unsurları oluşturması açısından önem göstermektedir. Konuyla ilgili yapılan benzer bir çalışmada sağlık turizminde çekici faktörler arasında, yüksek teknoloji cihazlar, profesyonellik, akreditasyon, tanıtım ve ameliyat sonrası bakım ve tedavi imkanları olduğu ifade edilmektedir (Crooks vd., 2011: 730). Korkutan ve Yıldız' da (2017) sağlık turizmin gelişiminde tanıtımın, pazarlamanın, devlet desteklerinin, iş birliklerin, yabancı dil bilen personel istihdamının, uzmanlaşmış hekimler ve markalaşmış hastanelerin artırılması gerektiğini belirtmektedir. Bunun yanında teknoloji ve tıbbi uzmanlık ile sağlık sigorta imkânlarının yetersiz olmasının da başka ülkelere medikal turizm kapsamında yönelmelerin olmasında etkili olduğu vurgulanmaktadır (Shetty, 2010: 671).

Araştırmada medikal turizmin gelişiminde başlıca olumsuz etkenlerin ise birçok ülkeyle doğrudan uçuşların olmaması ve aracı kurumların yeterince etkin olmaması gelmektedir. Özer ve Yılmaz (2022), aracı kurumların medikal turizmin uluslararası boyutta yayılmasında ve gelişmesinde önemli bir role sahip olduğu üzerinde durmaktadır. Yine bu kurumların konaklama hizmetlerinden, tedavi, tercüman, gezi ve tur hizmetlerine kadar bilgilendirme kaynağı olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte alanda sağlıkla ilgili yeterli organizasyonların yapılmaması ve reklam çalışmalarındaki yetersizlik ve paydaşlar arasında yeterli iş birliğinin sağlanamaması vurgulan diğer eksiklikleri oluşturmaktadır. Eşgüdümlü çalışmanın birçok sektörü olumlu etkilediği gibi sağlık turizminin gelişimde etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim konuyla ilgili bir çalışmada sağlık alanında faaliyet gösteren ilgili paydaşların medikal turizm faaliyetlerinde eşgüdüm içerisinde çalışmasının sağlık turizminin gelişiminde etkili olduğu açıklanmaktadır (Şahbaz vd., 2012).

Alana tedavi amaçlı gelen hastaların en çok diş, estetik ve obezite cerrahisi başta olmak üzere rinoplasti (burun ameliyatı), meme protezi, ortopedi, mide, lazer göz ve tüp bebek tedavileri almak için geldikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte gelen hastaların kamu ve özel hastanelerdeki tedavi amaçlarının da bölümlere göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Kamu hastanelerinde daha çok hematoloji, kadın doğum ve dâhiliye bölümlerinin ön planda olduğu belirtilirken, özel hastanelerde ise estetik, diş ve göz tedavilerinin daha çok tercih edildiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Hastaların özel hastaneleri daha çok tercih etmelerinde estetik türü tedaviler ön planda olmaktadır. Nitekim Avrupalı hastaların medikal turizm kapsamında en çok estetik ameliyatlara ve diş tedavisi için ülkeleri dışına seyahat ettikleri görülmektedir. Bu tedavilerin ardından liposuction (yağ aldırma) ve kısırlık tedavileri gelmektedir (Adıgüzel, 2020: 34). Kuzkaya vd., (2023) ise, özel

hastanelerin medikal tedavilerden ziyade estetik, diş ve implant gibi alanlarda yoğunlaşmasının nedenin bu alanlarda tedavi imkanlarının daha az yatırımla yapılabilirliğine dayandırılmaktadır. Fakat medikal turizmin gelişimde özel hastanelerin yanında kamu hastanelerinin gelişiminin önemli olduğunu belirtmek gerekmektedir. Nitekim medikal turizmin sürdürülmesi için kamu sağlık sisteminde hizmetlere erişim, hizmet sunumu ve kalitesinin iyileştirilmesinin gerektiği belirtilmektedir (Hazarika, 2009).

Alana tedavi amaçlı gelen hastaların çoğunluğunun yurt içerisinde çevre illerden, yurtdışından ise Avrupa ülkelerinden geldiğine ulaşılmıştır. Yine alana Avrupa'nın ardından, Ortadoğu'dan Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Irak, Suriye, Afrika'dan Sierra Leone, Gine, Fas, Tunus, Cezayir, Çad ve Fildişi Sahili ve Türki cumhuriyetlerinden Kırgızistan ve Kazakistan gibi ülkelerden hastalar gelmektedir. Bu durum alanın medikal turizm potansiyelini göstermesi bakımından önemli bir sağlık destinasyonu olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Avrupa'dan tedavi amaçlı gelen hastaların çoğunluğunun Almanya, Hollanda ve Fransa gibi ülkelerden olduğu ifade edilmektedir. Bunun başlıca nedeninin ise bu ülkelerde gurbetçi vatandaşların çok olmasından ve çalışma alanında tedavilerini uygun fiyatta yaptırmalarına dayandırılmaktadır. Burada hastaların geldikleri ülkelerdeki bazı yetersizliklerin Türkiye'yi tercih etmelerine neden oldukları ortaya çıkmaktadır. Örneğin alana Afrika ülkelerinden gelen hastalar daha çok onkolojik ve ortopedik tedaviler için gelmektedir. Bu durum bu ülkelerdeki teknolojiye dayalı tedavi ve hekim yetersizliğine dayandırılmaktadır. Türkiye'ye başka ülkelerden tedavi amaçlı gelen hastaların incelendiği bir araştırmada benzer sonuçlar görülmektedir. Balkan ve Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetlerinden hasta gelmesinde bu ülkelerdeki alt yapı ve hekim yetersizliği belirleyici olurken Amerika, Almanya ve İngiltere'den hasta gelmesinde ise sağlık hizmetlerinin pahalı olması etkili olmaktadır. Ayrıca İngiltere, Hollanda ve Kanada'da arz-talep yetersizliği ve uzun bekleme süresi; Yemen, Afganistan ve Sudan gibi ülkelerle ikili anlaşmalar gereği; Almanya, Hollanda ve Fransa gibi ülkelerden de gurbetçi vatandaş yoğunluğundan dolayı medikal turizm anlamında hastaların geldikleri açıklanmaktadır (Aydın vd., 2011: 13).

Alanın medikal turizm endeksine göre değerlendirilmesiyle ilgili olarak alanın tercih edilmesinde sağlık maliyetleri, tıbbi tesis ve hizmetleri kalitesinin ön sıralarda olduğu ardından turizm çekiciliklerinin geldiği ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç Üstün ve Demir Uslu'nun (2022) yaptığı sıralamadan farklılık göstermektedir. Yapılan araştırmaya göre Türkiye'nin medikal turizm bakımından tercih edilmesinde ilk sırada sağlık tesis bakım ve hizmetleri, ikinci sırada turizm destinasyonları ve üçüncü sırada sağlık maliyetleri gelmektedir. Bu bakımdan fiyat çekiciliği, yeterli sağlık merkezleri ve hizmetleri alanın medikal anlamda tercih edilmesinde etkili olmaktadır. Yine konuyu destekleyen bir çalışmada Akbolat ve Deniz (2017), medikal turizmcilerin tercih nedenleri arasında fiyat avantajının belirleyici olduğuna dikkat çekmektedir. Bunun yanında tıbbi turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için turizm çekiciliklerinin ve çeşitliliğinin artırılıp yıl boyu sürekliliğinin sağlanması, birçok ülkeyle direkt uçuşların gerçekleştirilmesi, hasta memnuniyeti ve hizmet kalitesinin sağlanmasının tıbbi turizmin gelişiminde etkili olduğuna ulaşılmıştır. Ayrıca medikal turizmin sürdürülebilirliği ile ekonomik, sosyal ve kültürel gelişim arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Medikal turizmin gelişmesinin sağlık sektörü dışında diğer sektörlerinde gelişmesine

katkı sağlaması, önemli bir döviz girdisi ve istihdam alanı oluşturması bakımından sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir.

Referanslar/References

- Adıgüzel, M. (2020). *Kuşadası Sağlık Turizm Potansiyelinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Turizmi (İnterdisipliner), Aydın.
- Akbolat, M., Deniz, N. G. (2017). Türkiye’de medikal turizmin gelişimi ve bazı ülkelerle karşılaştırılması. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 123-139. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijgtr/issue/33240/366061> adresinden edinilmiştir.
- Aktepe, C. (2013). Sağlık turizminde yeni fırsatlar ve Türkiye’de yerleşik sağlık işletmelerinin pazarlama çabaları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 170 - 188. <https://isarder.org/index.php/isarder/article/view/106> adresinden edinilmiştir.
- Aydin, D., Aktepe, C., Sahbaz, R. P., Arslan, S. (2011). Türkiye’de medikal turizmin geleceği. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi ve Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Koordinatörlüğü*, 1-22.
- Bayram, S., Uzunlu Akkühah, A. (2020). Kayseri sağlık turizminin geliştirilmesi mevcut durum analizi ve 2021-2030 eylem planı. Oran Kalkınma Ajansı, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- Bahar, B., Akyürek, B. D. (2022). Medikal turizmin Türkiye’deki gelişimi üzerine nitel bir araştırma. *Journal of Academic Value Studies*, 8(3), 316-326. doi.org/10.29228/
- BEBKA, (2015). *Bursa Sağlık Turizmi Master Eylem Planı*. Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı, Bursa
- Carrera, P. M., Bridges, J. F. (2006). Globalization and healthcare: understanding health and medical tourism. *Expert Review of Pharmacoeconomics & Outcomes Research*, 6(4),447-54. doi:10.1586/14737167.6.4.447
- Chinai, R., Goswami, R. (2007). Medical visas mark growth of Indian medical tourism. *Bulletin of the World Health Organization*, 85(3). doi:164e165
- Crooks, V. A., Kingsbury, P., Snyder, J., Johnston, R. (2010). What is known about the patient’s experience of medical tourism? A scoping review. *BMC Health Services Research*, 10, 266. doi: 10.1186/1472-6963-10-266
- Crooks, V. A., Turner, L., Snyder, J., Johnston, R., Kingsbury, P. (2011). *Promoting medical tourism to India: Messages, images, and the marketing of international patient travel*. *Social Science & Medicine*, 72(5), 726–732. doi:10.1016/j.socscimed.2010.12.022
- Connell, J. (2006). Medical tourism: sea, sun, sand and ... surgery. *Tourism Management*, 27(6), 1093-1100. doi:10.1016/j.tourman.2005.11.005
- Connell, J. (2008). Tummy tucks and the Taj Mahal?: Medical tourism and the globalization of health care. In A. Woodside & D. Martin (Eds.), *Tourism management analysis, behaviour and strategy* (pp. 232-244). Wallingford: CABI Publishing.
- Connell, J. (2011). *Medical Tourism*. Cabi Head Office, London.
- Gaines, J., Lee, C. V. (2019). Medical tourism. *Travel Medicine*, 371–375. doi:10.1016/b978-0-323-54696-6.00039-2
- Hazarika, I. (2009). Medical tourism: its potential impact on the health workforce and health systems in India. *Health Policy and Planning*, 25(3), 248–251. doi:10.1093/heapol/czp050
- Howze, K. S. (2007). Medical tourism: symptom or cure?. *Georgia Law Review*, 41. doi:1013e1052
- Işık, M., Özsezer, Y., Işık, F. (2021). Türkiye’de sağlık turizmin pazarının gelişiminin cari işlemler açığını giderilmesinde katkısı. *Pearson Journal*, 6(11): 220-240. doi: 10.46872/pj.238
- İçöz, O. (2009). Sağlık turizmi kapsamında medikal (tıbbi) turizm ve Türkiye’nin olanakları. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 4(14): 2257-2279. doi:10.19168/jyu.17972
- JCI (2023). Country, Region, Territory, 5 Aralık 2023 tarihinde https://www.jointcommissioninternational.org/who-we-are/accredited_ adresinden edinilmiştir.
- Kaya, S., Yıldırım, H. H., Karsavuran, S., Özer, Ö. (2013). *Türkiye medikal turizm değerlendirme raporu. (Evaluation Report On Medical Tourism In Turkey)*. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı, Ankara.

- Kurar, İ., Baltacı, F. (2021). Medikal turizm potansiyeli üzerine nitel bir araştırma: Antalya Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 176-199.
- Kayseri Valiliği (2023). Sağlık hizmetleri, ulaşım, turizm. 15.11.2023 tarihinde <http://www.kayseri.gov.tr/saglik-hizmetleri>, adresinden edinilmiştir.
- Kiremit, A. Ş. (2008). *Turizmin Gelişiminde Bir Alternatif Olarak Medikal Turizm: Bir Sağlık Kuruluşunda Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Korkutan, M., Yıldız, A. (2017). Hastane yöneticilerinin medikal turizme ilişkin algılarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 385-397.
- Kuzkaya, Ü., Işık, F., Sözen, M. E. (2023). Sektörel paydaşlar perspektifinden Alanya'da medikal turizm. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 6(4), 236-250. doi: 10.59445/ijephss.1340238
- Lacono, K. (2022). Interpreting in quality-centred medical tourism in Austria and Germany. *Trans-kom*, 15 (1), 128-141
- Lunt, N., Smith, R. D., Exworthy, M., Green, S. T., Horsfall, D. G., Mannion, R. (2011). Medical tourism: treatments, markets and health system implications: a scoping review. OECD
- Mutlubaş, I. (2020). Dünya'da ve Türkiye'de medikal turizmin güncel durumu. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 2974 - 2984. doi:10.26677/TR1010.2020.520
- MTI, (2020). Medical tourism index. 10 Aralık 2023 tarihinde <https://www.medicaltourism.com/mti/home>, adresinden temin edilmiştir.
- ORAN, (2015). *TR72 turizm sektörel çalışma grubu raporu*. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, Kayseri
- Özer, E., Yılmaz, N. (2022). Medikal turizmde aracı kurumların rolü. *Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 19-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mebilder/issue/70217/1089808> adresinden edinilmiştir.
- Prajapati, M. (2012). Impact of medical tourism in India. *International Journal of Research in Commerce and Management*,3(4)
- Reed, C.M. (2008). Medical tourism. *Medical Clinics of North America*, 92(6):1433-1446, doi:10.1016/j.mcna.2008.08.001.
- Rokni, L., Avci, T., Park, S.H. (2017). Barriers of developing medical tourism in a destination:A case of South Korea. *Iran J Public Health*, 46 (7), 930-937.
- Runnels, V., Carrera, P. M. (2012). Why do patients engage in medical tourism? *Maturitas*, 73(4),300-304. doi:10.1016/j.maturitas.2012.08.011 10.1016/j.
- Santinha, G., Breda, Z., Rodrigues, G.V. (2015). Perspectives for medical tourism development in Portugal's central region in light of health care stakeholders' views. Conference: International Conference "Tourism as a Tool for Sustainable Growth" At: Kos Island – Greece
- Sağlık Bakanlığı (2013). *Türkiye medikal turizm değerlendirme raporu*. 17 Aralık 2023 tarihinde http://www.ipsa.org.tr/upload/SB_turizm_2013_turkce_BASKI.pdf, adresinden erişilmiştir.
- Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2023). *USHAS, Sağlık turizm verileri*.11 Aralık 2023 tarihinde <https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/>, adresinden erişilmiştir.
- Shetty, P. (2010). Medical tourism booms in India, but at what cost? *The Lancet*, 376, doi:671e672.
- Şahbaz, R. P., Akdu, U., Akdu, S. (2012). Türkiye'de medikal turizm uygulamaları; İstanbul ve Ankara Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(27), 267-296.
- Şahin, G. G., Tuzlukaya, Ş. (2017). Turizm türleri ve turizm politikaları, Dünyada ve Türkiye'de sağlık turizmi. İçinde, D. Tengilimoğlu (Ed.), *Sağlık Turizmi*, ss.43-60, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Tengilimoğlu, D. (2021). Sağlık turizmi ve devlet teşvikleri. *Journal of Life Economics*, 8(1), 1-10. doi:10.15637/jlecon.8.1.01
- TÜSİAD, (2009). Türkiye için yeni bir fırsat penceresi: tıp turizmi görüş belgesi. 10 Ekim 2023 tarihinde <http://www.tusiad.org/FileArchive/2009.06.11TipTurizmiGorusBelgesipdf> adresinden erişilmiştir.
- Tontuş, H. Ö. (2017). Dünyada sağlık turizmi. *Saturk Yayınlar*. 15 Ekim 2023 tarihinde <http://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/10945,03pdf.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Tontuş, H. Ö. (2022). *Sağlık turizminde Türkiye vizyonu*. *Saturk Yayınlar*. 20 Ekim 2023 tarihinde <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/10947/0/05pdf> adresinden edinilmiştir.
- Üstün, U., Demir Uslu, Y. (2022). Türkiye'nin sağlık turizminde tercih edilme nedenleri üzerine bir çalışma: medikal turizm

endeksi. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, (33), 344-353. doi:10.31590/ejosat.1020647

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Zengingönül, O., Emeç, H., İyilikçi, D. E., Bingöl, P. (2012). *Sağlık turizmi: İstanbul'a yönelik bir değerlendirme*. İstanbul: Ekonomistler Platformu Derneği. 07 Ağustos 2024 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/463113-Saglik-turizmi-istanbul-a-yonelik-birdegerlendirme.html> adresinden edinilmiştir.